

Ptice gnezdilke Cerkniškega jezera in bližnje okolice

Breeders of Lake Cerknica and its vicinity

Slavko POLAK

1. UVOD

Bogastvu ptic Cerkniškega jezera so posvečali veliko pozornost že številni potopisci in raziskovalci, vendar so bili njihovi zapisi bolj slučajni in nesisistematični. Prvi celovitejši pregled ptic tega območja podaja šele Gregori 1978 v svojem delu »Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniškega jezera in bližnje okolice«, ki ga je financirala Raziskovalna skupnost Slovenije.

Člani Društva za opazovanje in pro-

učevanje ptic Slovenije smo že od ustanovitve društva leta 1979 pogosto zahajali na Cerkniško jezero. Svoja opažanja in ugotovitve objavljamo v društveni reviji *Acrocephalus*, ki je bila tudi pri pisanju tega članka nepogrešljiv vir informacij. Članek je izbor najzanimivejših opazovanj gnezdečih ptic na Cerkniškem jezeru, zbranih v obdobju delovanja društva. Številna nesisistematična opazovanja dopolnjujejo novejši kvanti-

Foto 1: Na Cerkniškem jezeru med Lazami in Gorenjim jezerom (I. Geister)
Photo 1: At Lake Cerknica between Laze and Gorenje jezero (I. Geister)

tativni podatki, ki so rezultat dela Ornitološkega raziskovalnega tabora na Cerkniskem jezeru v letu 1992. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije je organiziralo tabor z namenom boljšega razumevanja pomena Cerkniskega jezera in z željo po naravovarstveni zaščiti.

2. OPIS OBMOČJA

V osrčju Notranjske, obdano z visokimi grebeni Javornikov in Slivnico, na nadmorski višini okrog 550 metrov, leži slikovito Cerknisko polje. Med vsemi kraškimi polji v porečju Ljubljane in tudi sicer v Sloveniji je Cerknisko polje po obsegu največje, odlikuje pa se tudi po edinstvenih kraških pojavih, predvsem presihajočem Cerkniskem jezeru. Večji del polja, ki v celoti meri 35 km², ob jesenskem in spomladanskem deževju zalije vode in tako nastane Cerknisko jezero, ki obsega 12 do 16 km². Ob največjih poplavih, z gladino na koti 552, pa obsega kar 26 km² (Gospodarič & Habe 1978). Proti poletju jezero presiha in se v juliju ali avgustu povsem presuši oziroma odteče v ponorne jame. Voda tedaj ostane le še v strugah jezerskih pritokov, nekaterih požiralnikih in izvirnih kotlih. Nihanje vodne gladine za približno pet metrov močno spremeni podobo jezera in prek značilnih rastlinskih združb odločilno vpliva na razporeditev in gostoto ptic na Cerkniskem jezeru. Večji del jezerske površine pokriva združba jezerskega bičja in navadnega trstičja (*Scirpo-Phragmitetum*), vezana na plitve poplavljen

površine. Gostejši sestoji navadnega trsta (*Phragmites australis*) so v Zadnjem kraju, Leviščih, Dojicah in ob večjih jezerskih pritokih, kot so Obrh, Stržen, Lipsenjščica, Žerovniščica, Martinjščica in Cerknjščica. Področja, poplavljen le ob visokih vodah, poraščajo združbe šašja (*Caricetum*), ki ga v sušnem obdobju ponekod kosijo. Na vzhodnem delu Cerkniskega jezera, imenovanem Dojice, srečamo rastlinske združbe, značilne za prehodno barje. Travnjske združbe uspevajo bolj na obrobju in suhih predelih jezera (Martinčič 1989). Velikega pomena za ptice so tudi sestoji grmovja in drevoredi, pogostejši na severni strani jezera.

Lokalna imena posameznih predelov jezera imajo veliko sinonimov. Različni avtorji uporabljajo različna imena za ista področja. Za Dojice se tako uporablja sinonim Dujice, za Levišča Lovišča in za polotok Drvošec ime Otočec. Domačini imenujejo polotok Gorica Goričica, osrednji del jezera, ki je nekoliko dvignjen in ob nižji vodi deluje kot otok, tako imenovani Osredok ali Osredki, pa imenujejo tudi Benetek. Severozahodni del Cerkniskega jezera, kjer v številne jame ponikneta Stržen in Cerknjščica, se imenuje Jamski zaliv, njegov bolj vlažni del Dolenjska blata, del, poraščen z redkim grmovjem in posameznimi drevesi med Dolenjo vasjo in Dolenjim jezerom, pa imenujemo Jezerska gmajna.

3. METODE DELA

Pričujoč članek temelji na opazovanjih članov Društva za opazovanje in

proučevanje ptic Slovenije med letoma 1980 in 1992. V sistematskem delu navajam podatke, objavljene v društveni reviji *Acrocephalus*, pri še neobjavljenih podatkih pa dodajam okrajšave imen opazovalcev. V prispevku so zajeta tudi nekatera zanimiva opazovanja ptic z dveh mednarodnih raziskovalnih taborov. Ornitološka skupina je delovala na »Mednarodnem raziskovalnem taboru Cerknica '86«, ki je potekal od 1. 8. do 10. 8. 1986. Na taboru sta sodelovala mentorja Tomi Trilar in Tomaž Jančar ter člani Slavko Polak, Gordon Anderson (Škotska), Rebecca Barnetson (Škotska), Mathew Checker (Škotska) in Andreas Prizing (Nemčija). V naslednjem letu je bil od 3. 7. do 13. 7. 1987 ponovno organiziran »Mednarodni raziskovalni tabor Cerknica '87«. Ornitološka skupina je delovala pod mentorstvom Tomija Trilarja in člani Andrejem Bibičem, Kajetanom Kravosom (Italija) in Krzysztofom Zykowskim (Poljska). Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije je spomladi leta 1992 organiziralo »Ornitološki raziskovalni tabor na Cerkniskem jezeru 1992«. Tabora, ki je potekal od 1. 6. do 7. 6. 1992, smo se udeležili Tatjana Čelik, Peter Černe, Primož Kmecl, Bojan Marčeta, Slavko Polak, Andreja Ramšak, Karin Rižner, Borut Rubinič, Tomi Trilar, Peter Trontelj in Al Vrezec.

Raziskave na ornitološkem taboru smo omejili le na območje, ki ga redno ali občasno poplavlja voda. Pozornost smo posvetili tudi obsežnejšim sestojem grmovja in drevoredom na severnem robu jezera, saj se je izkazalo, da so ravno ti ornitološko zelo pomembni se-

stoji ogroženi in vsekakor zaslužijo varstvo. Raziskali smo območje, omejeno z jugozahodnim robom jezera od Dolenje vasi od izvira Obrha, Gorenjim jezerom, Lipsenjem, Žerovnico, Boričkami, Martinjakom ter Retjem, Dolenjim jezerom in Dolenjo vasjo. Ptice travnikov, pašnikov in obdelanih polj med Dolenjo vasjo, Dolenjim jezerom, Martinjakom in Cerknico ter ptice naselij nismo raziskovali sistematično in zato v tem prispevku niso zajete. Prav tako kot gnezdilke Cerkniskega jezera in bližnje okolice ne naštevam vrst, ki živijo v sadovnjakih ob naseljih in gnezdilk jelovo-bukovih Javorniških gozdov, čeprav se leti strmo spuščajo prav do južnega roba jezera. Od ptic, gnezdečih zunaj omejenega območja, v sistematskem delu navajam, zaradi pomembnosti, le vrste, ki so prehransko vezane na jezero oziroma živali, ki tu živijo. Iskanju gnezd se na taboru v letu 1992 nismo posvečali, zato še vedno ostaja veliko verjetnih gnezdilk brez neposredne potrditve gnezdenja. Večjo pozornost smo posvetili vodnim in močvirskim pticam ter pticam vlažnih travnikov. Gnezdilke grmišč in drevoredov so bile raziskovane nesistematsko, zato manjkajo konkretniji kvantitativni podatki. Pare ptic ali pojoče samce smo šteli po zaključnih homogenih predelih in kasneje izračunali gostote gnezdečih parov ptic za posamezne predele jezera. V času potekanja tabora smo tako kvantitativno obdelali pet najznačilnejših vrst ptic pevk na Cerkniskem jezeru. Raziskali smo južni in severni del Dolenjskih blat, Jezersko gmajno, predel ob Obrhu, vdolž Lipsenjščice, Žerovniščice in

Stržena (Polak 1992). Raziskan je tudi del Osredka in primerjalno področje med Gorico in Otokom, kjer je bilo 22. 3. 1992 požgano ornitološko zelo pomembno trstišče. Veliko časa smo posvetili proučevanju tukalic in drugih močno aktivnih ptic ter jezero v celoti raziskali tudi ponoči. Na voljo smo imeli posnetke oglašanja vseh tu živečih vrst ptic. Pri novejših raziskavah člani Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije uporabljamo daljnoglede in teleskope. Nekajkrat smo neprehodne predele jezera raziskovali tudi s pomočjo kanujev.

RAZLAGE OKRAJŠAV

- (IG) Iztok Geister
- (PG) Peter Grošelj
- (KR, PK) Karin Rižner & Primož Kmecl
- (SP) Slavo Polak
- (AS, DŠ) Andrej Sovinc & Dare Šere
- (PT) Peter Trontelj
- (MRT'86) Mednarodni raziskovalni tabor Cerknica '86 (Anonimus 1987a)
- (MRT'87) Mednarodni raziskovalni tabor Cerknica '87 (Anonimus 1987b)
- (ORT'92) Ornitološki raziskovalni tabor na Cerkniškem jezeru 1992 (Polak 1992)

4. SISTEMATSKI DEL

V sistematskem delu so našteje vrste, opazovane v gnezditvenem obdobju in primernem gnezditvenem okolju od leta 1980 do 1992. Vrstnim imenom ptic so dodane okrajšave ugotovljenih statu-

sov na Cerkniškem jezeru po naslednjih kategorijah:

- GNEZDILKA G / BREEDER G
- VERJETNA GNEZDILKA VG / PROBABLE BREEDER VG
- MOŽNA GNEZDILKA MB / POSSIBLE BREEDER MG
- BIVŠA GNEZDILKA BG / FORMER BREEDER BG
- PREHRANJEVALNI GOST PG / FEEDING GUEST PG

Gnezdilke Cerkniškega jezera so ekološko vezane na različne habitate. Vrstnim imenom in statusnim kategorijam dodajam okrajšave naslednjih štirih ekoloških kategorij:

- VRSTE, VEZANE NA VODNE POVRŠINE VP / SPECIES RESTRICTED TO WATER SURFACES VP
- VRSTE, VEZANE NA OBREŽNO VEGETACIJO OV / SPECIES RESTRICTED TO SHORE VEGETATION OV
- VRSTE, VEZANE NA POPLAVNE TRAVNIKE PT / SPECIES RESTRICTED TO INUNDATED MEADOWS PT
- VRSTE, VEZANE NA GRMIŠČA IN DREVOREDE GD / SPECIES RESTRICTED TO SHRUBS AND TREES GD

Pri redkih vrstah navajam vse datume opazanj. Pogostejšim, vendar za Cerkniško jezero značilnejšim vrstam dodajam do osem najzanimivejših opazanj. Pri običajnih vrstah konkretnjših podatkov ne navajam, pač pa le ocenjujem prisotnost in številčnost. Za več vrst je številčnost ocenjena na osnovi večletnih opazovanj. Konkretnejše številčnosti, za pet vrst pa tudi gostote parov na deset hektarov površine, se nanašajo na rezul-

tate ornitološkega tabora v letu 1992. V komentarju k posameznim vrstam se opiram na ugotovitve iz literature in podatke, ki jih navaja Gregori (1978).

1. MALI PONIREK *Tachybaptus ruficollis* G, VP

6. in 10. 7. 1986 Obrh, Žerovniščica, 2 os. (MRT'87)

2. 8. 1990 Levišča, ad., juv. (SP)

3. 8. 1990 Zadnji kraj, veliko ad., juv. (Žgavec 1991)

8. 6. 1991 Stržen od Gorice do Lipsenjščice, 7 parov (PT)

23. 6. 1991 Osrednji del jezera, Zadnji kraj, 11 os. (KR, PK)

5. in 6. 6. 1992 Zadnji kraj, ob Lipsenjščici, Levišča, 7 os. (ORT'92)

Mali ponirek je razmeroma pogost gnezdilec na Cerkniskem jezeru. Poleg Zadnjega kraja, Levišč in trstičja ob Strženu, glavnih gnezdišč te vrste, so bili opazovani še v spodnjih delih jezerskih pritokov Lipsenjščice, Žerovniščice in Obrha. Mali ponirki živijo skrito v gostem trstičju in jih pogosto spregledamo. Spomladi pogosteje slišimo le njihovo klepetavo oglašanje. Da mali ponirki na Cerkniskem jezeru gnezdijo v večjem številu kot kažejo podatki, nas je poučil dogodek, ko je Žgavec (1991a) 3. 8. 1992 opazoval zelo veliko število ponirkov v blatnih kotanjah Zadnjega kraja, kamor se zatečejo ob izsušitvi jezera.

2. ČOPASTI PONIREK *Podiceps cristatus* G, VP

1. 6. 1983 Dolenje jezero, par (IG)

14. 6. 1983, Levišča, par z 3 juv. (Gregori 1984)

3. in 5. 8. 1986 Levišča, Rešeto, naj-

manj 2 speljani legli (MRT'86)

8. 7. 1987 Cerknisko jezero, 4-5 parov z juv. (MRT'87)

8. 6. 1991 Ob Strženu južno od Gorice, 10 parov (PT)

10. in 16. 8. 1991 Rešeto, ad. in juv. (Kmecl, Rižner 1992)

9. 5. 1992 Levišča, Stržen južno od Gorice, 7 parov (KP, PK)

4. in 5. 6. 1992 Levišča, 6 ad. 1 juv. 2 gnezdi z jajci (ORT '92)

Čopasti ponirek je na Cerkniskem jezeru prvič gnezdil in uspešno izvalil mladiče v letu 1983. V kasnejših letih je število ponirkov in gnezdečih parov naraščalo. Najpomembnejše gnezdišče te vrste so trstišča Levišč in trstišče ob Strženu južno od Gorice. Slednje je v letu 1992 pogorelo, zato tega leta ponirki tu niso gnezdili.

Gnezditev ponirkov je zelo motena zaradi nihanja gladine jezera. Veliko gnezd najbrž propade, zato lahko opazujemo mladiče iz nadomestnih legel še avgusta, medtem ko so prvi mladiči izvaljeni že v začetku junija. Julija in avgusta, ko se Cerknisko jezero v veliki meri izsuši, se ponirki in njihovi mladiči zbirajo v predelih, kjer se najdlje zadržuje voda. Takšni predeli so Levišča, Zadnji kraj ter zajezena voda v Retju in Rešetu. V letih z ugodnimi vodnimi razmerami gnezdi na Cerkniskem jezeru okrog 10 parov čopastih ponirkov.

3. RJAVOVRATI PONIREK *Podiceps griseigena* G, VP

15. 7. 1990 Levišče, 2 para z juv. (Jančar 1991)

3. 8. 1990 Zadnji kraj, 2. juv. (Žgavec 1991a)

27. 4. 1991 Levišča, 5 os. 1 na gnezdu (Šere 1991)

9. 6. 1991 Levišča, 4 pari, 3 valijo (T. Jančar 1992)

27. 4. 1992 Levišča, 2-3 pari oglašanje (SP)

9. 5. 1992 Levišča, 7 os. 1 vali (KR, PK)

5. in 6. 6. 1992 Levišča, 2-3 pari z juv. (ORT'92)

10. in 16. 8. 1991 Rešeto, 1 juv. (Kmecl, Rižner 1991)

Prvo in do sedaj edino gnezdišče te vrste v Sloveniji je bilo ugotovljeno v letu 1990. Od takrat vsako leto gnezdi v trstičju Levišč 3 do 4 pari. Gnezditi začno že konec aprila ali v začetku

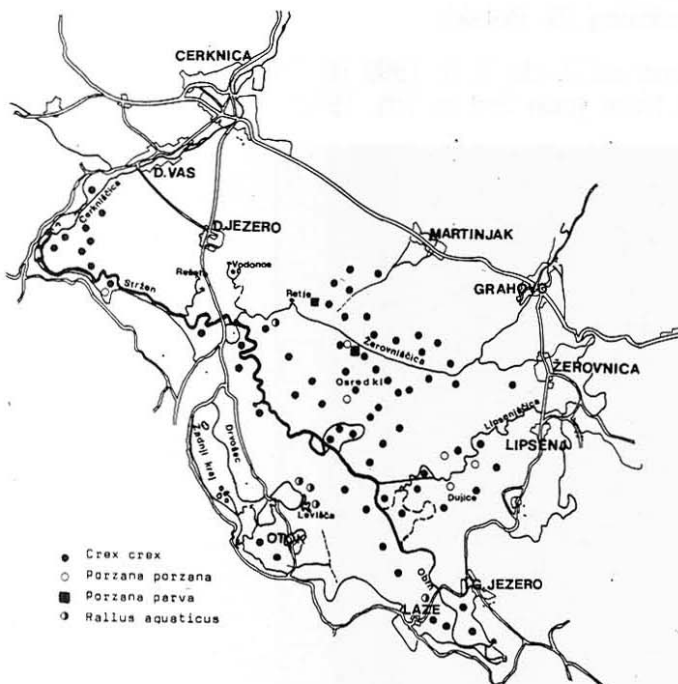
maja. Takrat se tudi intenzivno svatovsko oglašajo. Starši mladiče vodijo od junija do julija. V avgustu srečujemo dorasle mladiče po preostalih mlakah vode v Leviščih, Zadnjem kraju in Rešetu.

4. ČRNOGRLI PONIREK *Podiceps nigricollis* MG, VP

Glede na dejstvo, da črnogrli ponirek gnezdi v naših sosednjih državah, obstaja možnost gnezdenja tudi v Sloveniji. Še najbližje senzacionalnemu odkritju je bil Trontelj, ki je svatovsko obarvane črnogrlega ponirka opazoval 8. 6. 1991 med gnezdečimi liskami in drugimi ponirki v trstišču južno od Gorice.

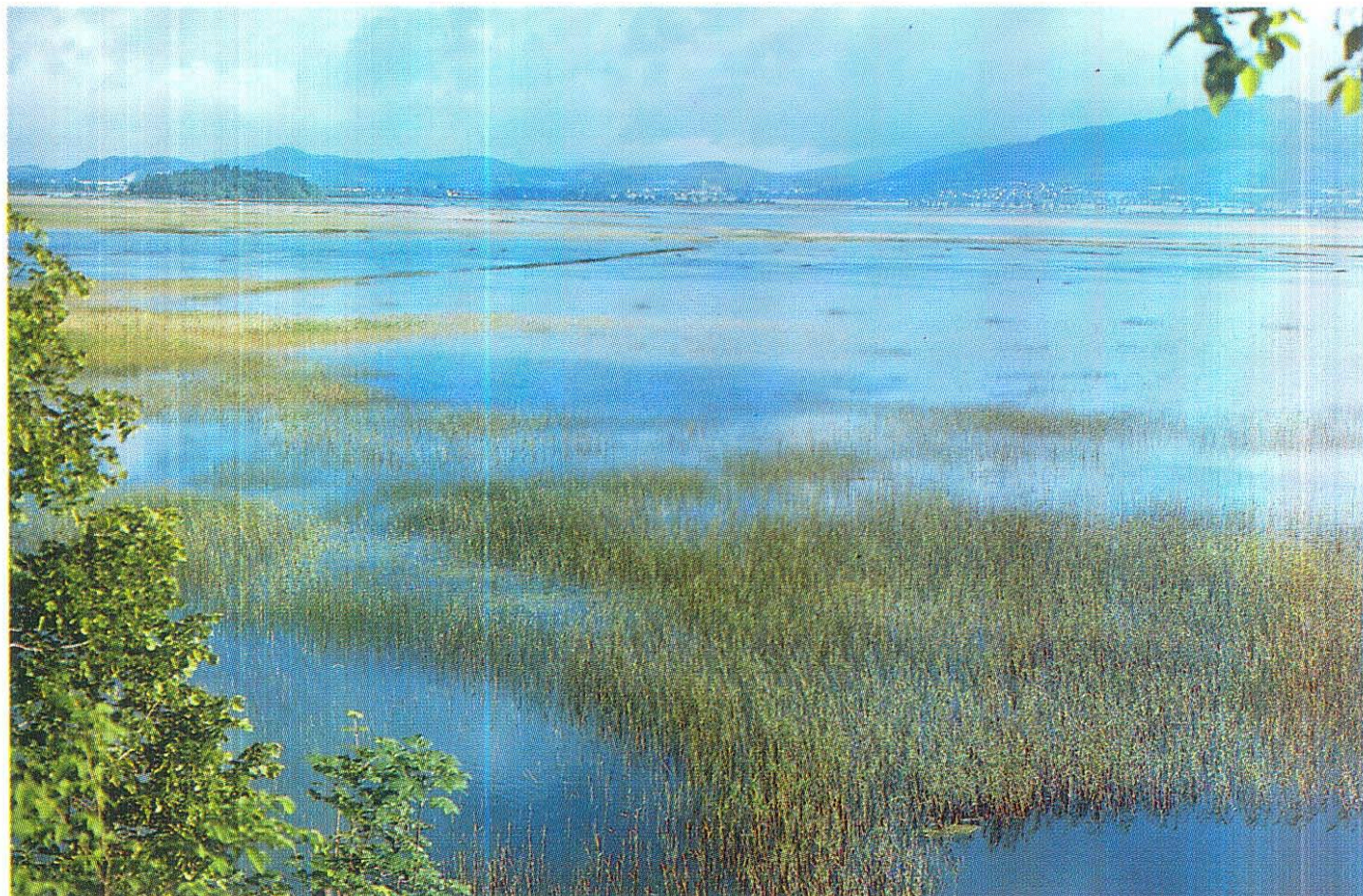
5. VELIKA BOBNARICA *Botaurus stellaris* VG, OV

Prvi pisni podatek o veliki bobnarici v gnezditvenem obdobju na Cerkniskem jezeru podaja Šere (1992), ko sta z Žgavcem 24. 6. 1990 poslušala oglašanje vsaj dveh pojočih samcev med Lipenjščico in Strženom ter v trstišču južno od Gorice. Žgavec jo je tam poslušal že dober teden prej. Ponovno smo se z veliko bobnarico srečali na ornitološkem taboru leta 1992. Trstišče južno od Gorice je bilo uničeno, zato smo oglašanje registrirali le v Leviščih in v okolici sotočja Lipenjščice in Stržena. Oglašanje najmanj dveh samcev smo poslušali 4. 6., 5. 6. in 6. 6. 1992. Pri nočnih raziskavah 7. 6. 1992 smo registrirali oglašanje tudi ob 1.00 uri. Predvidevam, da velika bobnarica na Cerkniskem jezeru gnezdi, kar domneva tudi Šere (1992). Izjemno nizko stanje vode v letu 1992, po svatovskem petju v tem

Slika 1: Razporeditev pojočih samcev kosca *Crex crex*, grahasta tukalica *Porzana porzana*, male tukalica *Porzana parva* in mokoža *Rallus aquaticus* v času med 1. 6. in 7. 6. 1992 (ORT'92).

Fig. 1: Distribution of singing male Crake *Crex crex*, Spotted Crake *Porzana porzana*, Little Crake *Porzana parva*, and Water Rail *Rallus aquaticus* from June 1st to 7th, 1992 (ORC'92).

Barvna slika 1: Pogled z Otoka proti Cerknici (S. Polak)

Colour print 1: A view from Otok in direction of Cerknica (S. Polak)

Barvna slika 2: Črne štoklje *Ciconia nigra*, ob Strženu od 3. do 7. 6. 1992 (B. Marčeta)

Colour print 2: Black Storks *Ciconia nigra*, at Stržen from June 3rd to 7th, 1992 (B. Marčeta)

Barvna slika 3: Stržen (A. Ramšak)

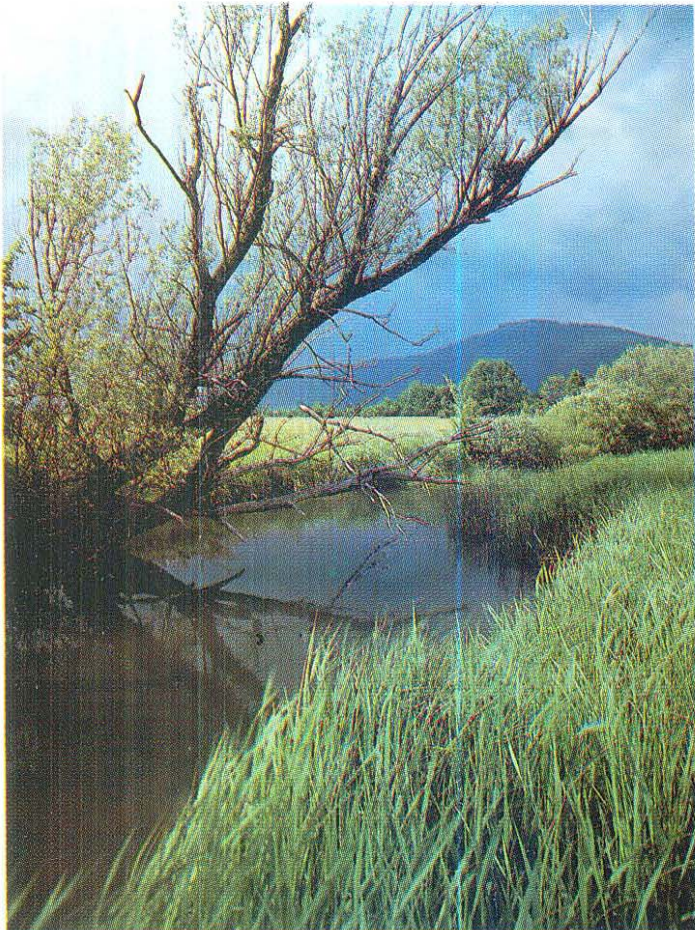
Colour print 3: Stržen (A. Ramšak)

Barvna slika 4: Ob Lipsenščici (B. Marčeta)

Colour print 4: Along the Lipsenščica stream
(B. Marčeta)

Barvna slika 5: Navadna čigra *Sterna hirundo*, na
Osredku, 13. 6. 1991 (P. Kmecl)

Colour print 5: Common Tern *Sterna hirundo*, at
Osredek, on June 13th, 1991 (P. Kmecl)

Barvna slika 6: Rjavovrati ponirek *Podiceps grisegena*, Levišča, 2. 8. 1990 (S. Polak)
Colour print 6: Red-necked Grebe *Podiceps grisegena*, Levišča, on August 2nd, 1990

Barvna slika 7: Pogled proti Pretržju (I. Geister)
Colour print 7: A view in direction of Pretržje (I. Geister)

Barvna slika 8: Med Lipsensščico in Žerovniščico (B. Marčeta)

Colour print 8: Between the Lipsensščica and the Žerovniščica streams (B. Marčeta)

Barvna slika 9: Črnorepi kljunač *Limosa limosa*, na Dojicah, 29. 5. 1990 (E. Benussi)

Colour print 9: Black-tailed Godwit *Limosa limosa*, at Dojice on May 29th, 1990 (E. Benussi)

letu sodeč očitno ni izključujoč dejavnik za gnezditve te vrste na Cerkniškem jezeru.

6. MALA BOBNARICA *Ixobrychus minutus* VG, OV

V Dojicah je bil 6. 5. 1975 opazovan lep samec male bobnarice, kasneje so naleteli še na samico (Gregori 1978). Na mednarodnem raziskovalnem taboru leta 1987 so 10. 7. opazovali dva osebka ob Žerovniščici pri Retju (MRT'87). To sta do sedaj tudi edina meni znana podatka za to vrsto na Cerkniškem jezeru. Glede na obširna trstišča je skoraj nerealno, da je mala bobnarica tako redka. Morda je ravno zaradi obsežnih, sklenjenih trstišč pogosto prezrta. Po trstju se bobnarice premikajo skoraj neopazno, opazimo jih šele, ko zletijo. Vsekakor bo treba tej vrsti v prihodnje posvetiti posebno pozornost.

7. ČRNA ŠTORKLJA *Ciconia nigra* PG

10. 6. 1981 Cerkniško jezero, 2 os. (Grošelj 1982)

28. 5. 1986 Osredok, 1 os. (IG)

8. 8. 1986 pri Gorici, 3 os. (MRT'86)

17. 7. 1989 Jezerska gmajna, 1 ad. 2 juv. (IG)

10. 6. 1990 med Gorico in Otokom, 2 para (Žgavec 1991b)

8. 6. 1991 južno od Levišč, 1 os. (PT)

24. 5. 1992 nad Javorniki, 4 os. (KR, PK)

od 3. 6 do 7. 6. 1992 Cerkniško jezero, 3 ad. 2 subad. (ORT '92)

Okoli leta 1960 je po pripovedovanju domačinov črna štorclja gnezdila na

polotoku Drvošec pri vasi Otok. Gnezdo je propadlo, ker je eno izmed ptic neki lovec na gnezdu ubil (Gregori 1978). Od leta 1981 se črne štorclje na Cerkniškem jezeru pogosto pojavljajo v času gnezdenja. Dne 6. 6. 1992 je bil en osebek opazovan z gnezditvenim gradivom v kljunu. Letel je v smeri Dvroščca, kjer je v preteklosti črna štorclja že gnezdila. Predvidevam, da je v letu 1992 tu tudi gnezdila. Med potekanjem ornitološkega tabora smo opazovali tudi dve nedorasli ptici. Glede na podatke z Ljubljanskega barja (Gregori 1987) sklepam, da so to spolno nezreli osebki iz prejšnjega leta. Pri hranjenju smo črne štorclje opazovali ob Strženu, Žerovniščici, Mrzliku, Jezerski gmajni in največkrat v Trščenkah pri Otoku (ORT'92).

8. BELA ŠTORKLJA *Ciconia ciconia* BG

V preteklosti so bele štorclje gnezdile po vaseh ob robu Cerkniškega jezera. Gregori (1978) je leta 1977 opazoval par v Dojicah, pred tem pa so gnezdile v Lipsenju in na Otoku. Dne 5. 6. 1983 je Grošelj opazoval 4 primerke nad Cerkniškim jezerom, Geister pa 1 osebek 14. 6. 1985 v Jezerski gmajni. Da so v tem času bele štorclje lahko še na selitvi, kaže opazovanje jate 17 ptic na Osredku dne 28. 5. 1986 (Šere 1986). Seleče se bele štorclje konec maja zapustijo Cerkniško jezero. Kasnejšim datumom gre posvetiti večjo pozornost, saj so razmere za gnezditve na Cerkniškem jezeru in okolici primerne. To dokazuje svatbeno vedenje od seleče se jate odvojenega para na dim-

niku strehe v Grahovem 28. 5. 1986 kakor tudi gnezditev v letu 1989 pri Kozarščah v Loški dolini (Geister 1990b).

9. KREHELJC *Anas crecca* BG

Kot verjetno gnezdilko jo navaja Gregori (1978) in navaja opažanja posameznih parov tudi konec maja. V kasnejšem obdobju so bili posamezni kreheljci opazovani še 8. 7. in 10. 7. 1987 (MRT'87). Druga opažanja so iz negnezditvenega obdobja.

10. MLAKARICA *Anas platyrhynchos* G, VP

Raca mlakarica je na Cerkniskem jezeru redna in pogosta gnezdilka. Gnezdi predvsem v gostem trstju osrednjega dela jezera, ob jezerskih pritokih in Leviščih. V začetku maja opazujemo številne pare, ki se proti koncu maja razdrejo. Samice si tedaj poiščejo gnezdišča, samci pa se zberejo skupaj v manjše jate. To velja tudi za druge vrste rac. V začetku junija opazujemo v glavnem le samce, ker samice takrat valijo ali pa že vodijo izvaljene mladiče. V času poteka ornitološkega tabora smo opazovali samice z majhnimi mladiči v začetnem delu Zadnjega kraja in v Leviščih. Na osnovi podatkov, ki sta jih zbrala Kmecl in Rižner, sklepamo, da na Cerkniskem jezeru lahko gnezdi prek sto parov mlakaric, kar je odvisno od različnega stanja vode v posameznih letih. V letu 1991 je bilo 13. 6. opazovanih 160 mlakaric (KR, PK). 6. 6. 1992 je bilo na Cerkniskem jezeru opazovanih 95 mlakaric, od tega večina samcev (KR, PK). V juliju se samci popolnoma

ogolijo in so nekaj časa nesposobni za letenje, zato se skrivajo v gostem trstu Levišč (od tod ime) in v Zadnjem kraju. V tem času rac skoraj ne opazimo.

11. DOLGOREPA RACA *Anas acuta* MG, VP

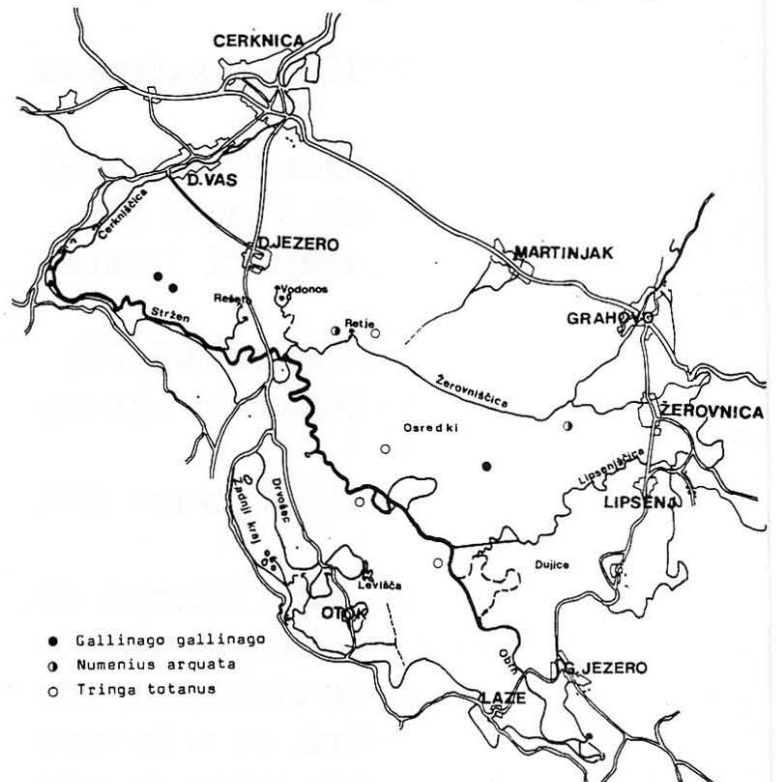
V letu 1991, ko je bilo stanje vode na Cerkniskem jezeru ugodno za gnezdenje rac, je bil 9. 6. 1991 opazovan par dolgorepih rac na Osredku, ki je bil takrat otok. (Jančar 1992b).

12. REGLJA *Anas querquedula* G, VP

14. 6. 1985 Cerknisko jezero, 2 samca in 1 samica (IG)

28. 5. 1986 Osredok, 2 samca (IG)

3. do 13. 7. 1987 Jezero, manjše jate,

Slika 2: Razporeditev pojočih samcev kozice *Gallinago gallinago*, velikega škurha *Numenius arquata* in rdečenogega martinca *Tringa totanus* v času med 1. 6. in 7. 6. 1992 (ORT'92).

Fig. 2: Distribution of singing male Snipe *Gallinago gallinago*, Curlew *Numenius arquata*, and Redshank *Tringa totanus* from June 1st to 7th, 1992 (ORC'92).

pomešane z mlakaricami (MRT'86)

2. 8. 1990 Levišča, 7 os. (SP)

8. 6. 1991 Levišča, ob Strženu, 6 os. (PT)

13. 6. 1991 Osredok, 5 parov (KR, PK)

30. 5. 1992 jezero, 20 os. pol samic (KR, PK)

6. 6. 1992 Levišča, samica z mladiči (ORT'92)

V letu 1992 opazovani mladiči potrjujejo gnezditve te vrste na Cerkniškem jezeru. Na osnovi zbranih podatkov lahko sklepamo, da gnezdi okrog 10 parov, vendar menim, da je zaradi nepreglednosti trstišč število gnezdečih regelj na Cerkniškem jezeru večje. Glavna gnezdišča so trstišča Levišč, Stržena, Lipsenjščice in Zadnjega kraja.

13. RACA ŽLICARICA *Anas clypeata* VG, VP

10. 5. 1986 Žerovniščica, 2 samca (IG)

28. 5. 1986, Osredok, 3 samci (IG)

26. 5. 1988 ob Lipsenjščici, 1 samec (IG)

2. 6. 1991 Osredok, 3 samci (KR, PK)

8. 6. 1991 sotočje Stržena in Lipsenjščice, 2 samca (PT)

13. 6. 1992 Osredok, 10 parov (KR, PK)

Datumi pojavljanj race žličarice na Cerkniškem jezeru se časovno ujemajo z njenim gnezditvenim obdobjem, zato lahko upravičeno trdimo, da tu že vrsto let gnezdi. Plitve vode jezera in zelo plodna jezerska tla z izjemno visoko primarno produkcijo rastlin zagotavljajo žličaricam dobre prehranjevalne razmere. V plitvih vodah Osredka in spodnjih delov jezerskih pritokov verjetno gnezdi do 10 parov.

14. SIVKA *Aythya ferina* VG, VP

10. 5. 1986 Žerovniščica, 2 samca (IG)

28. 5. 1986 Osredok, 2 samca (IG)

4. 6. 1987 Osredok, več samcev (IG)

15. 7. 1990 Levišča, 1 os. (KR, PK)

9. 6. 1991 jezero, 2 para, 9 samcev (KR, PK)

9. 5. 1992 jezero, 3 pari (KR, PK)

12. 7. 1992 Retje, 1 samec (KR, PK)

Raca sivka je vrsta, ki se na Cerkniškem jezeru redko pojavlja. Datumi opazovanj kažejo na verjetno gnezditve, vendar v manjšem številu.

15. KOSTANJEVAKA *Aythya nyroca* G, VP

24. 6. 1990 pri Gorici, 2 os. (Šere 1992)

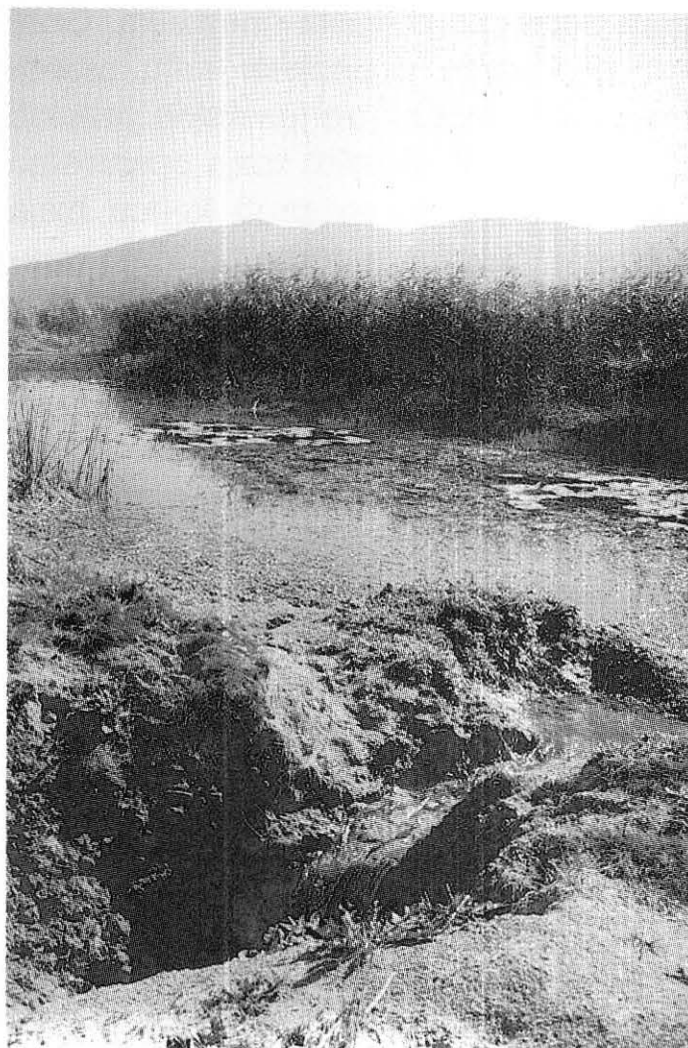

Foto 2: Požiralnik na Cerkniškem jezeru (I. Geister)
Photo 2: Sinkhole at Lake Cerknica (I. Geister)

2. 8. 1990 Levišča, 2 para (SP)

3. 8. 1990 mladiči v Zadnjem kraju (Žgavec 1991a)

8. 6. 1991 sotočje Lipsenjščice in Stržena, 2 samca (PT)

5. 6. 1992 Trščenke pri Otoku, 3 os. (ORT'92)

Tudi po zbranih podatkih pojavljanja kostanjevk v gnezditvenem obdobju na Cerkniskem jezeru bi lahko rekli, da je ta ptica verjetna, vendar redka gnezdilka. Gnezditev se je potrdila šele 3. 8. 1990 (Žgavec 1991a), ko so bili najdeni kadavri mladičev v Zadnjem kraju. Mladiči kostanjevk so se skupaj z drugimi vodnimi pticami zatekli v luže požiralnikov, ker je jezero drugod presahnilo. Mladiče so še prejšni dan vodili starši.

16. ČOPASTA ČRNICA *Aythya fuligula* VG, VP

5. 8. 1986 Levišča, 1 os. (MRT'86)

4. 6. 1987 Osredek, več samcev (IG)

2. 8. 1990 Levišča, 1 par (SP)

2. 6. 1991 jezero, 10 os. (KR, PK)

8. 6. 1991 Osredek, sotočje Lipsenjščice in Stržena (PT)

13. 6. 1991 Obrh, 3 pari (KR, PK)

18. 6. 1991 Levišča, 1 par (SP)

9. 5. 1992 Osredek, 15 parov (KR, PK)

Zbrani podatki nakazujejo veliko verjetnost gnezdenja. Videti je, da število gnezdečih parov iz leta v leto niha. Leta 1991 bi bilo utegnilo na Cerkniskem jezeru gnezditi več kot 10 parov čopastih črnica.

17. SRŠENAR *Pernis apivorus* PG

S sršenarjem se na Cerkniskem jezeru pogosteje srečujemo v zadnjih le-

tih. Nad Jezersko gmajno sta ga 14. 6. 1985 opazovala Geister in Šere. V času potekanja mednarodnega raziskovalnega tabora od 1. 8. do 10. 8. 1986 smo sršenarja redno videli pri Otoku, Martinjaku in Dolenjem jezeru. Udeleženci mednarodnega raziskovalnega tabora pa so ga opazovali med 5. 7. in 8. 7. 1987 pri Lipsnju, Gorenjem jezeru in Dolenji vasi. Kmecl in Rižner sta sršenarja opazovala 9. 6. 1991 nad jezerom. Med potekom ornitološkega raziskovalnega tabora od 1. 6. do 7. 6. 1992 smo ga večkrat opazovali med osrednjim delom jezera in pri Dolenjem jezeru.

Foto 3: Stržen na Cerkniskem jezeru (I. Geister)
Photo 3: Stržen at Lake Cerknica (I. Geister)

Nedvomno gnezdi v okolici Cerkniškega jezera.

18. OREL BELOREPEC *Haliaeetus albicilla* PG

3. 4. 1987 nad Žerovniščico, 1 ad. (Erman 1987)

7. 12. 1991 nad jezerom, 2 ad. 2 juv. (KR, PK)

16. 3. 1991 nad jezerom, 1 ad (KR, PK)

12. 4. 1992 nad jezerom, 1 ad (KR, PK)

24. 5. 1992 nad jezerom, 1 ad (KR, PK)

30. 5. 1992 nad jezerom, 2 os. (KR, PK)

Orel belorepec se redno pojavlja na Cerknškem jezeru v vseh letnih časih, tudi spomladi. Na jezero ga privabljajo številne vodne ptice in bogastvo rib. Verjetno gnezdi kje na Notranjskem, Cerknško jezero pa mu pomeni pomembno lovišče.

19. OREL KAČAR *Circaetus gallicus* PG

5. 7. 1987 nad Mačkovim gričem, 1 os. (MRT'87)

17. 7. 1989 jezerska gmajna, par (IG)

25. 7. 1989 med Žerovnico in Grahovim, 1 os. (IG)

2. 8. 1990 nad Retjem, 1 os. (SP)

27. 4. 1992 pri Otoku, par (SP)

7. 6. in 8. 6. 1992 nad Gorico, Žerovniščico in Dolenjo vasjo (ORT'92)

V novejšem času se s kačarjem pogosteje srečujemo v gnezditvenem obdobju, kar kaže na gnezditve te vrste v okolici Cerknice. Dne 17. 7. 1989 je par kačarjev lovil nad Jezersko gmajno. Eden od njiju je zgrabil kuščarja in ga odnesel v smeri Skrajnika. Kaj hitro se je vrnil brez plena in nadaljeval lov (opazovala Geister & Brandner). Na

društvenem izletu smo pri Otoku opazovali par, ki se je svatovsko oglašal. Orel kačar je na Cerknškem jezeru prehransko vezan na poplavljenе površine, kjer lovi številne belouške (*Natrix natrix*). Pri lovu in s plenom smo ga opazovali nad osrednjim delom jezera, Levišči, Retjem, v okolici Otoka, Žerovnice in Dolenjega jezera. Dne 27. 4. 1992 smo opazovali, kako je en osebek pospravil kačo kar v zraku, sicer pa jih nosijo v smeri Javornikov, kjer verjetno gnezdi.

20. KRAGULJ *Accipiter gentilis* PG

3. 8. 1986 Otok, 1 os. (MRT'86)

6. 8. 1986 Gorenje jezero, 1 os. (MRT'86)

8. 7. 1987 pri Otoku, 1 os. (MRT'87)

8. 6. 1991 pri Gorici, 1 os. (PT)

30. 5. 1992 Levišča, 1 os. (KR, PK)

6. 6. 1992 nad Strženom, 1 os. (ORT'92)

25. 6. 1992 Levišča, 1 os. (KR, PK)

Kragulj je reden, vendar maloštevilen gnezdilec obrobja Cerknškega jezera, plen pa pogosto išče med vodnimi pticami. Opazovali smo ga predvsem ob vznožju Javornikov. Plen navadno odnaša v gozdove, kjer verjetno tudi gnezdi.

21. KANJA (*Buteo buteo*) PG

Kanja je razmeroma pogost gnezdilec na obrobju jezera, plen pa pogosto lovi na suhih predelih jezera. Gotovo gnezdi na iglavcih pobočja Javornikov, kamor smo enemu osebkju sledili s teleskopom, potem ko je ujel malega sesalca (ORT'92). Trontelj je 8. 6. 1991 opazoval kanjo pri lovu komaj speljanih črnih

lisk. Tudi ta je plen odnašala v gozd Javornikov.

22. NAVADNA POSTOVKA *Falco tinnunculus* VG, GD

Navadna postovka je presenetljivo redka. Opazovala sta jo Sovinc in Šere 14. 6. 1981. Nad Dolenjim jezerom je bila opazovana 3. 8. 1986 (MRT'86) in 8. 7. 1987 (MRT'87). Nad travniki med Lipsenjščico in Žerovniščico smo navadno postovko opazovali 5. 6. in 6. 6. 1992 (ORT '92). V okolici Cerkniškega jezera verjetno gnezdita 1-2 para navadnih postovk.

23. ŠKRJANČAR *Falco subbuteo* VG, GD

15. 6. 1981 Gorenje jezero, 1 os. (SA, ŠD)

28. 5., 5. 6. in 11. 6. 1983 Cerkniško jezero, 1 os. (PG)

10. 7. 1987 Kleni vrh, 11 os. (MRT'87)

9. 6. 1991 nad Žerovniškimi travniki, 4 ex 2 juv. (T. J. 1992)

24. 5. in 30. 5. 1992 Osredok (KR, PK)

3. 6., 4. 6. in 7. 6. 1992 Osredok, Lipsenjščica, Jezerska gmajna (ORT'92)

25. 6. 1992 Lipsenj, 1 os. (KR, PK)

12. 7. 1992 Levišča, 10 os. (KR, PK)

Škrjančarji se v gnezdišča vračajo aprila in maja. Osebki, ki se v juniju zadržujejo na Cerkniškem jezeru, so verjetno gnezdilci. Opazovani so bili najpogosteje pri Lipsnju, Osredkih, Otoku in Jezerski gmajni. V teh predelih verjetno gnezdita 1-2 para škrjančarjev. Poleg obilice ptic so na Cerkniškem jezeru škrjančarjem pomembna hrana številni kačji pastirji. Predvsem poleti so bile opazovane skupine 10 in 11

osebkov pri lovu letečih žuželk.

23. SOKOL SELEC *Falco peregrinus* PG

Po podatkih A. Šmuca, preparatorja PMS, je sokol selec leta 1950 gnezdil v okolici Cerkniškega jezera (Gregori 1978). Dne 7. 8. 1986 sta se dva osebka spreletavala nad Drvoščem (MRT'86). Pri spustu iz Slivnice proti Martinjaku je bil opazovan 4. 7. 1987 (MRT'87). V okolici Dolenjega jezera se je sokol zadrževal 9. 7. in 13. 7. 1987 (MRT'87). Dne 3. 6. 1992 je bil opazovan pri lovu prib v okolici Retja (ORT'92). Tudi če sokol selec ne gnezdi v okolici Cerkniškega jezera, je na jezero vezan zaradi hrane. Številne vodne in močvirske ptice so sokolu primeren plen.

25. PREPELICA *Coturnix coturnix* G, PT

Nekoč zelo pogosta prepelica je bila v sedemdesetih letih prejkone redka, saj jo je Gregori (1978) pri svojih raziskavah registriral le dvakrat, in sicer na polju pri Dolenjem jezeru in pod Cerknico. Isti avtor je 3. 6. 1983 registriral tri pojoče samce v Dojicah, kjer jih prej ni zasledil (Gregori 1984). Od takrat prepelice na Cerkniškem jezeru srečujemo pogosteje. Pri dnevnih in nočnih raziskavah v okviru ornitološkega tabora smo od 2. 6. do 7. 6. 1992 ugotovili 11 pojočih samcev v Dolenjskih blatih, 6 v Jezerski gmajni, 11 v Dojicah, 8 na Osredkih, 7 ob Lipsenjščici, 1 v Retju in 7 pojočih samcev v Vrbju oziroma Podslivnikih (ORT'92).

Dejanska številčnost prepelic se kaže pri raziskavah v nočnih in zgodnjih

jutranjih urah, ko poje večina samcev. Oglašajo se seveda tudi podnevi, vendar v manjšem številu. Na samem Cerkniskem jezeru je leta 1992 gnezdilo več kot 50 parov prepelic, prav toliko jih gotovo gnezdi tudi na okoliških poljih. Zanimivo bo ponoviti štetje v naslednjih letih, saj se raziskave v letu 1992 ujemajo s povečanjem števila prepelic po vsej Sloveniji.

26. MOKOŽ *Rallus aquaticus* VG, OV
 6. 7. 1987 ob Obrhu, 1 os. (MRT'87)
 17. 7. 1989 Osredok, 1 os. (IG)
 8. 6. 1991 ob Lipsenjščici, 1 os. (PT)
 23. 6. 1991 Osrednji del jezera, 1 os. (KR, PK)
 3. 6. 1992 ob Obrhu, 1 os. (ORT'92)
 6. 6. 1992 Levišča, 3 os. Žerovniščica 1 os. (ORT'92)
 7. 6. 1992 Retje, 1 os. (ORT'92)

Glede na obširne sestoje trsta in obilico hrane (vodni nevretenčarji, žabe) je mokož na Cerkniskem jezeru registriran razmeroma redko. To je verjetno posledica njegove nočne aktivnosti. Toda tudi pri nočnih raziskavah tukalic na jezeru v letu 1992 smo mokoževo oglašanje registrirali ponoči le nekajkrat (zemljevid št. 1). Mogoče bi morali v bodoče poskusiti s predvajanjem akustičnih posnetkov. Na ta način smo 6. 6. 1992 v Leviščih izzvali tri primerke. Nedvomno gnezdi in ga lahko pričakujemo še kje drugje.

27. GRAHASTA TUKALICA *Porzana porzana* VG, PT

Prve podatke po devetdesetih letih smo za grahasto tukalico na Cerkniskem jezeru dobili v letu 1992. Dne 1.

5. 1992 sta Kmecl in Rižner ob Obrhu opazovala dva osebka in enega na osrednjem delu jezera pri Osredku. Na ornitološkem taboru od 1. 6. do 7. 6. 1992 smo pri nočnih raziskavah jezera naleteli na pojoče samce grahaste tukalice v bičevju in preslici ob Lipsenjščici, Žerovniščici, Martinjščici in Dolenjskih blatih (slika 1).

28. MALA TUKALICA (*Porzana parva*) VG, PT

Opazovanja male tukalice 1. 5. 1992 na osrednjem delu Cerkniskega jezera je prvi podatek za to vrsto na tem območju. Kmecl in Rižner sta malo tukalico ponovno opazovala 6. 6. 1992 v Levišču. Na ornitološkem raziskovalnem taboru smo svatovsko petje male tukalice registrirali dvakrat, in sicer 6. 6. 1992 ob 23. uri pri Žerovniščici in 7. 6. 1992 ob 1.00 uri blizu Retja (slika 1).

28. KOSEC *Crex crex* G, PT

14. 6. in 15. 6. 1981 Cerkniško jezero, (SA, DŠ)

28. 5. 1986 Osredok, 1 os. (IG)
 od 3. 7. do 13. 7. 1987 Obrh, Dujice, Cerknjščica, vsaj 10 (MRT'87)

26. 5. 1988 Lipsenjščica, 2 os. (IG)
 od 1. 6. do 7. 6. 1992 Cerkniško jezero, 70 os. (ORT'92)

Podnevi samci kosca le občasno pojejo, zato nam dnevna opazovanja dajo informacijo le o njegovi prisotnosti, ne pa tudi kvantitativnih podatkov. V času ornitološkega tabora smo jezero v celoti raziskali tudi ponoči med 24. uro in 4. uro zjutraj, ko pojejo vsi samci. Enega pojočega samca smo vzeli kot en par. Največ koscev smo registrirali v Dolenj-

skih blatih, Podslivnikih, Osredkih ter ob Strženu, Žerovniščici in Lipsenjščici. Redkejši so ob Obrhu in Senožetih pri Otoku (slika 1).

30. ZELENONOGA TUKALICA *Callinula chloropus* VG, OV

Na mednarodnem raziskovalnem taboru leta 1986 zelenonoge tukalice sploh nismo registrirali. Poročilo z mednarodnega raziskovalnega tabora leta 1987 pa navaja, da gnezdi povsod po jezeru. En osebek je bil opazovan 2. 8. 1990 v Leviščih (SP). Tudi Kmecl in Rižner sta jo opazovala le enkrat, 11. 5. 1991. V tednu ornitoloških raziskav na jezeru smo zelenonogo tukalico opazovali le 6. 6. 1992. Dne 5. 6. 1992 smo ob Lipsenjščici našli skubišče. Do sedaj zbrani podatki govorijo, da številčnost te vrste, ki je zaradi domnevne pogostnosti in splošne razširjenosti velikokrat prezrta, na Cerkniskem jezeru z leti močno niha.

31. ČRNA LISKA *Fulica atra* G, VP

Črna liska je na Cerkniskem jezeru redna in pogosta gnezdilka. Kmecl in Rižner sta 11. 5. 1991 našla 72 primerkov, od katerih jih je bilo 10 že na gnezdu. Trontelj je 8. 6. 1991 opazoval 20 parov v trstišču južno od Gorice, od katerih je 8 parov že vodilo mladiče, druge pa so valile. V letu 1992 je zaradi ekstremno nizkega stanja vode gnezdilo bistveno manj črnih lisk. Dne 30. 5. 1992 sta Kmecl in Rižner opazovala 5 osebkov v Leviščih in enega v Retju. Od 1. 6. do 7. 6. 1992 smo opazovali največ 10 osebkov, in sicer 1 v Leviščih, 3 v Zadnjem kraju, 1 v mlaki pri Vodo-

nosu ter 5 odraslih in mladičev ob Strženu. Novejša štetja so pokazala, da število gnezdečih parov na Cerkniskem jezeru močno niha. V ugodnih letih lahko gnezdi več kot 30 parov črnih lisk, predvsem v Leviščih v Zadnjem kraju. Mladiči črnih lisk so pogosto plen rjavega lunja, kanje in kragulja (PT). Na društvenem izletu 27. 4. 1992 so številne znašale plavajoča gnezda južno od Gorice, vendar gnezditve ni bila uspešna zaradi hitrega upadanja vodne gladine.

32. PRIBA *Vanelus vanelus* G, PT

3. 5. 1991 Osredek, 12 os., območno vedenje (KR, PK)

13. 6. 1991 Osredek, 10 parov gnezdi (KR, PK)

1. 5. 1992 Retje, 10 os., Osredek 30 os. (KR, PK)

9. 5. 1992 Osredek, 20 os. (KR, PK)

1. 6. do 7. 6. 1992 Jezerska gmajna 1 par, ob Strženu 6 ex, južno od Gorice 4 pari, Retje 1 ad. 2 juv., Trščenske jata 28 os. (ORT'92)

Priba je gnezdilec vlažnih travnikov na jezeru. Pri gnezdenju jih je 5. 6. 1983 na Cerkniskem jezeru opazoval Grošelj. Izpeljane mladiče pri Dolenjem jezeru in Gorenjem jezeru sta 14. 6. in 15. 6. 1981 opazovala Sovinc in Šere. Novejša opazovanja so pokazala, da pribe v večjem številu gnezdi na Osredkih, kjer gnezdi okrog 10 do 15 parov. Po nekaj parov gnezdi še pri Retju, ob Strženu ter Jezerski gmajni pri Dolenjem jezeru. Pribe so v letu 1992 gnezdile na pogorišču trstja južno od Gorice. V juniju lahko že opazujemo večje jate odraslih osebkov in mladičev. Videti je, da začno pribe na Cerkniskem jezeru

gnezditi razmeroma pozno, saj morajo počakati, da se iz njihovih gnezdišč umakne voda.

33. KOZICA *Gallinago gallinago* VG, PT

Sovinc in Šere sta kozico opazovala 15. 6. 1981 pri Gorenjem jezeru. Od 11 opazovanih primerkov pri Lipsenjščici 22. 4. 1987 so trije samci kozice že izvajali svatovski let (Šere 1989). Dva pojoča samca v svatovskem letu je v Dolenjskih blatih 8. 6. 1991 opazoval Trontelj. Kmecl in Rižner sta 2. 6. 1991 opazovala en primerek v Dojicah ter dne 9. 5. 1992 3 pojoče samce na Osredku. V času potekanja ornitološkega tabora smo 3. 6. 1992 splasili dva para v Jezerski gmajni, 5. 6. 1992 nam je izpod nog zletel en primerek v Dojicah, 7. 6. 1992 pa je bil na Osredku opazovan 1 osebek, ki se je že na tleh svarilno oglašal. Takoj ko sem se mu približal, je zletel in začel uprizarjati svatovski let. Redkim znanim gnezdiščem kozice v Sloveniji lahko gotovo pripišemo tudi Cerknisko jezero, kjer po moji oceni gnezdi 5–7 parov. (Slika 2).

34. VELIKI ŠKURH *Numenius arquata* BG/MG, PT

Velikega škurha navaja Gregori (1978) kot gnezdilca (2–3 pari) na Cerkniskem jezeru v letih 1972 in 1974. Opazoval jih je na Dojicah, Osredkih in ob Lipsenjščici. Opaženo je bilo razburjeno vedenje staršev ob približevanju gnezdišču. Grošelj je velike škurhe opazoval še 11. 6. 1983. V kasnejših letih je bil veliki škurh opazovan le še

3. 8. in 7. 8. (MRT'86). Ponovno smo škurhe opazovali leta 1992, kar nam je po več letih negotovosti vzbudilo upanje, da bo spet potrjena gnezditvev na Cerkniskem jezeru. Kmecl in Rižner sta opazovala dva para velikih škurhov 24. 5. 1992. Med potekom ornitološkega tabora od 1. 6. do 7. 6. 1992 so bili škurhi opazovani vsak dan. Pari so bili pri petju opazovani v Retju, Dolenjskih blatih in Predblatnici. Dne 3. 5. 1992 se je 5 primerkov zvečer preletelo nad Retjem. Kljub formiranosti parov in intenzivnemu petju pa še ne moremo govoriti o nedvomni gnezditvi velikih škurhov na Cerkniskem jezeru v letu 1992. Na osnovi novejših izkušenj z Ljubljanskega barja (Šere ustno) nekateri pari, ki se tako vedejo, sploh ne gnezdiijo v tistem letu. Gnezditvev velikih škurhov na Cerkniskem jezeru bo ponovno potrjena šele tedaj, ko bomo našli njegovo gnezdo ali opazovali njegove mladiče. Tej vrsti bo treba v prihodnje posvetiti posebno pozornost. (Slika 2)

35. RDEČENOGI MARTINEC *Tringa totanus* G, PT

28. 5. 1983 Dolenje jezero, 1 os. (PG)
 6. 6. 1985 Jezerska gmajna, svarilno oglašanje, samec poje (Šere 1985)
 18. 6. 1985 Jezerska gmajna, 1 par, 2 juv. (Šere 1985)
 28. 5. 1986 Osredok, 3 os. (IG)
 22. 4. 1987 Osredok, 1 par, gnezdo z jajcem (IG)
 26. 5. 1988 ob Lipsenjščici, 2 os. (IG)
 24. 5. 1992 Osredok, 3 samci pojejo (KR, PK)
 1. 6. do 7. 6. 1992 Osredok, Retje in

ob Strženu, 4 samci pojejo (ORT'92)

Cerkniško jezero je edino znano gnezdišče te vrste v Sloveniji. Prvi je 28. 5. 1983 rdečenoge martinca opazoval Grošelj, vendar je ocenil, da gre za ptice na preletu. V letu 1985 so Šere, Gregori in Geister potrdili gnezdenje v Jezerski gmajni pri Dolenjem jezeru (Šere 1985). V letih od 1986 in 1988 so bili opazovani pojoči samci in najdeno gnezdo z jajcem še na Osredku. Na Cerkniškem jezeru začno gnezdit že v začetku maja, mladiči pa se speljejo v juniju. Poleg gnezdečih parov je možno opazovati tudi letujoče osebke. Gnezdeče ptice prepoznamo po območnem spreletavanju in svarilnem vedenju, če se približamo gnezdu. Na osnovi podatkov Kmecla in Rižnerja ter ornitološkega tabora v letu 1992 ocenjujem, da na jezeru gnezdi 4–8 parov. Gnezdijo na Osredku, ob Strženu, Lipsenjščici in Re-tju. V letih 1991 in 1992 gnezditev v Jezerski gmajni pri Dolenjem jezeru ni bila ugotovljena. (Slika 2)

36. VODOMEČ *Alcedo atthis* MG, VP

V gnezditvenem obdobju opazovan le 25. 6. 1991 (IG) nedaleč od izvira Obrha. Na Cerkniškem jezeru mu prejkone primanjkuje primernih ilovnatih sten za gnezdenje. Izven gnezditvenega obdobja se vodomeč pojavlja pogostejše.

37. KUKAVICA *Cuculus canorsu* MG, GD

Kukavico pogosto slišimo v okolici jezera. Dne 6. 7. 1987 je bila opazovana ob Obrhu. Zelo verjetno parazitira pri

nekaterih gnezdečih pevkah na Cerkniškem jezeru, zato jo lahko štejemo med gnezdilce.

38. VELIKA UHARICA *Bubo bubo* PG

Gnezditev velike uharice v okolici Cerkniškega jezera je znana že dalj časa. Dne 2. 6. 1992 smo ponoči poslušali oglašanje samca iz smeri Javornikov. Glede na ostanke plena velike uharice v znanih gnezdiščih okolice jezera je očitno, da je prehransko vezana na plenjenje vodnih ptic, črnih lisk, ponirkov in rac (Mozetič ustno).

39. LESNA SOVA *Strix aluco* PG

O gnezdenju lesne sove v duplu pri Lipsenju v sedemdesetih letih piše Gregori (1978). Opazovana je bila tudi zgodaj zjutraj 4. 8. 1986 v gozdu na polotoku Drvošec (MRT'86). Lesna sova torej gnezdi po gozdovih, ki obrobijo Cerkniško jezero, in obrobni naseljih. Prehranjujejo se na odprtih predelih, prav gotovo tudi na jezeru.

40. MALA UHARICA *Asio otus* G, GD

Edini podatek o mali uharici je registriranje oglašanja dveh speljanih mladičev 6. 6. 1992 (ORT'92). Cvileče oglašanje smo slišali ponoči v skupini dreves v Steljniku pri Lipsnju. Ker mala uharica lovi na odprtih ravnica, gnezdi pa po zapuščenih gnezdih vran, bi na Cerkniškem jezeru utegnilo gnezdit nekaj parov.

41. ČRNI HUDOURNIK *Apus apus* PG

Nad Cerkniškim jezerom se črni hudourniki zaradi velike količine letečih

žuželk le pogosto hranijo, gnezdijo pa v Cerknici.

42. SMRDOKAVRA *Upupa epops*
MG, GD

Gregori (1978) navaja gnezdenje smrdokavre pri Gorenjem jezeru leta 1975. Pri Dolenjem jezeru je 6. 8. 1986 smrdokavra preletela lovne mreže ornitološke skupine (MRT'86). Iz teh skopih podatkov sklepam, da se smrdokavra na Cerkniškem jezeru pogosteje pojavlja le v času selitve. Če še gnezdi, bi jo lahko pričakovali kje v sadovnjakih okoliških vasi.

43. VIJEGLAVKA *Yinx torquilla* VG,
GD

Vijeglavka je redek, verjeten gnezdilec živih mej in drevoredov v okolici jezera. Geister jo je opazoval pri petju 10. 5. 1986. Pri Mačkovem griču je bila opazovana 5. 7. 1987 (MRT'87). Verjetno gnezdi še kje drugod po okoliških drevoredih.

44. ZELENA ŽOLNA *Picus viridis*
MG, GD

Stalna, vendar redka vrsta (Gregori 1978). Zelena žolna sta opazovala 15. 6. 1981 pri Gorenjem jezeru še Sovinc in Šere. Vrsta je premalo poznana, vendar obstaja možnost gnezdenja.

45. ČOPASTI ŠKRJANEC *Galerida cristata* BG

Grošelj je 28. 5. 1983 potrdil verjetnost gnezditve čopastega škrjanca na Cerkniškem jezeru, kjer ga Gregori (1978) navaja kot možnega gnezdilca. Grošelj je opazoval posamezne primer-

ke. Kasneje smo to vrsto opazovali le še 3. 8. 1986 pri oglašanju v Rešetu (MRT'86). Danes moramo verjetno čopastega škrjanca črtati s seznama gnezdilcev.

46. POLJSKI ŠKRJANEC *Alauda arvensis* G, PT

Poljski škrjanec je pogost gnezdilec tako suhih kot bolj vlažnih travnikov na Cerkniškem jezeru in polju. Na jezeru so pogostejši v Dolenjskih blatih, kjer dosejajo gostote okrog 4 pare na 10 hektarov jezerske površine. Na Osredku ter med Vrbjem in Retjem gnezdi približno 1 par na 10 hektarov. Posamezne pojoče samce smo srečali še ob Strženu, Lipsenjščici, Žerovniščici in Obrhu. Poljski škrjanci so pogosti tudi na obdelanih poljih in travnikih, ki jih voda ne poplavlja (ORT'92). (Slika 3)

47. KMEČKA LASTOVKA *Hirundo rustica* PG

Gnezdilka okoliških vasi, ki se pogo-

Foto 4: Paša na Cerkniškem jezeru (I. Geister)
Photo 4: Grazing at Lake Cerknica (I. Geister)

sto prehranjuje nad jezerom.

48. MESTNA LASTOVKA *Delichon urbica* PG

Pogosto lahko mestne lastovske opazujemo nad Cerknjskim jezerom pri lovu letečih žuželk. Gnezdi v naseljih okoli jezera.

49. DREVESNA CIPA *Anthus trivialis* G, GD

Na jezeru je redek gnezdilec. Srečujemo jo pri osamelih drevesih v Dojicah in Jezerski gmajni, kjer je bilo 10. 5. 1983 najdeno gnezdo z jajci. Drevesna cipa je pogostješa na robovih jezera in gozdnih obronkih.

50. RUMENA PASTIRICA *Motacilla flava* G, OV

Gnezdenje rumene pastirice v Dojicah in drugod po vlažnih travnikih ugotavlja v svojem delu Gregori (1978). V letu 1981 je v Dojicah in v okolici Dolenje vasi gnezdilo najmanj 50 parov (Šere 1982). Za leto 1983 Grošelj ugotavlja približno 20 parov rumenih pastiric. Na ornitološkem raziskovalnem taboru smo natančneje prešteli pare, katerih gnezditev je bila v začetku junija 1992 na višku. Gnezdi bolj ali manj po vsem jezeru, tudi v različnih hibitatih. Najbolj ji ustrezajo nižji sestoji bička. Ob Strženu, Jezerski gmajni in bolj suhih predelih Dolenjskih blat nastopa v gostoti od 1 do 15 para na 10 hektarov površine. Na Osredkih in pri Retju 2 para, ob Obrhu, Žerovniščici in bolj vlažnih predelih Dolenjskih blat pa dosega gostote približno 3 pare na 10 hektarov površine. Najpogostejše so v sestojih

bička ob Lipsenjščici z gostoto 3,8 para na 10 hektarov. V letu 1992 je na Cerknjskem jezeru gnezdilo okrog 200 parov rumenih pastiric, kar je bistveno več kot pred leti (ORT'92). Pričakujemo lahko, da se bo število še povečevalo, kar dokazuje opazovanje Grošlja 31. 5. 1992. Opazoval je namreč par rumenih pastiric, ki je hranil svoj zarod v njivi, porasli z lucerno, poleg gostišča Mulec. Rumene pastirice se pogosto prilagodijo na gnezdenje v kulturnih rastlinah. Cerknjsko jezero je najpomembnejše gnezdišče te vrste v Sloveniji. Tu nastopa v glavnem podvrsta *Motacilla flava cinereocapilla*. Zelo redko se pojavlja podvrsta *Motacilla flava feldegg*. En osebek te podvrste je opazoval Šere (1992), dva osebka pa smo opazovali na ornitološkem taboru v letu 1992 (ORT'92). (Slika 3)

51. SIVA PASTIRICA *Motacilla cinerea* VG, VP

Ob jezerskih pritokih je opazovana 14. 6. 1981 (AS, DŠ).

Grošelj jo v letu 1983 navaja kot gnezdilko ob tekočih vodah.

Opazovana je tudi na raziskovalnih taborih leta 1986, 1987 in 1992.

52. BELA PASTIRICA *Motacilla alba* PG

Bela pastirica je pogosta gnezdilka ob naseljih in obdelanih poljih. Pri iskanju hrane jo lahko opazujemo tudi ob požiralnikih.

Dne 2. 6. 1992 smo odkrili gnezdo pod napuščem gostišča v Dolenjem jezeru (ORT'92).

53. REPALJŠČICA *Saxicila rubetra* G, PT

Je pogosta gnezdilka vlažnih travnikov na jezeru. Na Jezerski gmajni, Osredkih in ob Lipsenjščici ter pri Retju nastopa v gostoti približno 1 par na 10 hektarjev. Pogostejše so v Dolenjskih blatih in Obrhu, in sicer 2–3 pare na 10 hektarov površine. Srečamo jih tudi ob Žerovniščici in Strženu (ORT'92). Na samem jezeru gnezdi 50 do 100 parov repaljščic. (Slika 3)

54. PROSNIK *Saxicola torquata* BG

Kot redkega gnezdilca travnikov, ki jih obrašča grmovje, ga navaja Gregori (1978). Opazovan je tudi v letih 1981 (AS, DŠ) in 1983, ko ga Grošelj navaja kot maloštevilnega gnezdilca. Za kasnejša opazovanja na Cerkniskem jezeru ni podatkov.

55. KOS *Turdus merula* G, GD

Kos je gnezdilec grmovnatih sestojev in živih meja na robu jezera, vendar ni pogost.

56. BRINOVKA *Turdus pilaris* G, GD

14. 6. 1981 Dolenje jezero (AS, DŠ)

18. 6. 1983 hranijo speljane mladiče (PG)

14. 6. 1985 Jezerska gmajna, območno oglašanje (IG)

Brinovke so bile opazovane tudi na mednarodnih raziskovalnih taborih v letu 1986, 1987 ter na ornitološkem taboru v letu 1992. Vse kaže, da od leta 1981 naprej brinovke v manjšem številu redno gnezdiijo na Cerkniskem jezeru.

57. KOBILIČAR *Locustella naevia*

MG, OV

Edini podatek s Cerkniskega jezera je petje v trstišču Zadnjega kraja 8. 7. 1987 (MRT'87).

58. TRSTNI CVRČALEC *Locustella luscinioides* VG, OV

Prvič so bili trstni cvrčalci registrirani na Cerkniskem jezeru 8. 7., 9. 7. in 10. 7. 1987, ko so najmanj trije samci peli v trstišču ob Žerovniščici (MRT'87). 24. 6. 1990 je en samec pel ob Strženu (Šere 1992). V času od 1. 6. do 7. 6. 1992 smo trstne cvrčalce poslušali podnevi in ponoči ob Žerovniščici, Strženu in pri mostu v Zadnjem kraju. Dva samca sta pela tudi ob Martinjščici (ORT'92). Ocenjujem, da je leta 1992 na Cerkniskem jezeru v gostejših in višjih sestojih trstja gnezdilo 7–10 parov trstnih cvrčalcev.

59. BIČJA TRSTNICA *Acrocephalus schoenobaenus* G, OV

Zelo pogosta gnezdilka sestojev nizkega trstja in bička. Bičje trstnice so najpogostejše ob Strženu, s 5 pari na 10 hektarov. Drugod po jezeru nastopajo v gostotah 2–3 pare na 10 hektarov površine (ORT'92). Ocenjujem, da je v letu 1992 na Cerkniskem jezeru gnezdilo približno 150 parov bičjih trstnic. Obstaja možnost, da je določeno število pojočih bičjih trstnic v začetku junija še na preletu (Šere ustno). (Slika 3)

60. MOČVIRSKA TRSTNICA *Acercephalus palustris* VG, GD

Grošelj 28. 5. in 5. 6. 1983 opazuje številne pojoče samce, za katere meni, da so verjetno še na preletu. Dne 5. 7.

1987 je bilo petje močvirske trstnice registrirano tudi ob Cerknjščici (MRT'87). V času potekanja ornitološkega tabora med 1. 6. in 7. 6. 1992 so pele ob Cerknjščici, v grmovju pri rešetu in Vodonosu, ob Žerovniščici, Lipsenjščici in pri mostu čez Obrh pri Gorenjem jezeru.

Posamezne smo slišali še ob Strženu in Martinjaku (ORT'92). Močvirske trstnice na Cerknjškem jezeru verjetno v manjšem številu gnezdi. Številni pojoči samci v začetku junija pa utegnejo biti še na selitvi.

61. SRPIČNA TRSTNICA *Acrocephalus scirpaceus* VG, OV

Prvi podatek je iz leta 1983, ko je 15. ena srpična trstnica pela v južnem delu Levišč (Gregori 1984c). Ob Cerknjščici je pojoče samce opazoval 10. 5. 1986 Geister. Naslednje leto, 5. 7. 1987, je ponovno pela ob Cerknjščici in v Dojicah (MRT'87). V letu 1990 je bila srpična trstnica registrirana 24. 6. 1990 ob Strženu (Šere 1992). Med 1. 6. in 7. 6. 1992 smo jo opazovali le trikrat ob Strženu in Lipsenjščici (ORT'92). Srpična trstnica na Cerknjškem jezeru verjetno gnezdi, vendar glede na obsežna trstišča v izjemno majhnem številu.

62. RAKAR *Acrocephalus arundinaceus* G, OV

Rakarji so bili redno opazovani v trstiščih ob Žerovniščici, Strženu, Obrhu, Cerknjščici in Leviščih. Šere (1992) navaja, da so bili rakarji 24. 6. 1990 pogosti ob Strženu. Leta 1992 jih je verjetno prizadelo zelo nizko stanje

vode jezera, kljub temu smo od 1. 6. do 7. 6. 1992 našli ob Strženu 14 pojočih samcev, ob Žerovniščici 3, Martinjščici 4 samce in v Leviščih, kjer je bilo najdeno gnezdo v gradnji, 2 pojoča samca (ORT'92).

Ocenjujem, da je v letu 1992 na Cerknjškem jezeru gnezdilo 20 do 25 rakarjev.

63. KRATKOPERUTI VRTNIK *Hippolais polyglotta* MG, GD

O petju kratkoperutega vrtnika 1. 6. 1983 pri Dolenjem jezeru poroča Geister. Isto leto ga v maju in juniju večkrat opazuje tudi Grošelj v grmovju ob jezeru. Kasnejših podatkov ni, je pa možnost zamenjave petja z močvirsko trstnico, tako da bi kratkoperuti vrtnik lahko bil spregledan. Grmovje pri Dolenji vasi mu kot gnezdišče vsekakor ustreza.

64. PISANA PENICA *Sylvia nisoria* VG, GD

Pisana penica je bila opazovana na Cerknjškem jezeru 14. 6. 1981 (AS, DŠ). dne 5. 6. in 11. 6. 1983 je bila gnezditev potrjena (PG). Pojoč samec je bil 14. 6. 1985 opazovan tudi v Jezerski gmajni (IG). V grmovju pri Dolenjem jezeru smo pisane penice opazovali tudi v času ornitološkega tabora med 1. 6. in 7. 6. 1992 (ORT'92).

65. RJAVA PENICA *Sylvia communis* G, GD

Rjava penica je pogosta in redna gnezdilka na Cerknjškem jezeru. V nasprotju z drugimi našimi penicami potrebuje rjava penica bolj odprta grmišča. Gnezdi v nizkih osamljenih grmičkih po

jezeru. Pojoče samce smo srečali pri Vodonosu, Retju, Dojicah in Jezerski gmajni (ORT'92). Večkrat je bilo najdeno tudi gnezdo.

66. VRTNA PENICA *Sylvia borin* G, GD

Vrtna penica je pogosta gnezdilka večjih grmovnatih sestojev ob robu jezera. Zagotovo gnezdi v grmovju pri Dolenjem jezeru, Retju in pri Gorenjem jezeru (ORT'92).

67. ČRNOGLAVKA *Sylvia atricapilla* G, GD

Pogosta gnezdilka gozdnih robov okrog jezera, srečamo pa jo tudi v grmovju živih mej na severni strani jezera ter ob naseljih.

68. DOLGOREPKA *Aegithalos caudatus* PG

Dolgorepka je gnezdilka živih mej in gostega grmovja na obrobju jezera. Jate dolgorepk se, potem ko odgnezdi, klatijo in hranijo tudi po trstičih Cerkniškega jezera. Tako je bila 5. 7. 1987 opazovana jata v trstiču ob Cerkniščici, 8. 7. 1987 pa ob Žerovniščici (MRT'87).

69. VELIKA SINICA *Parus Major* G, GD

Je splošno razširjena vrsta. Gnezdi v naseljih in tudi drevju na robu Cerkniškega jezera. Jate speljanih velikih sinic smo opazovali v grmovju pri Dolenjem jezeru.

70. KOBILAR *Oriolus oriolus* VG, GD

Petje kobilarjev smo redno poslušali v drevoredu topolov med Retjem in

Martinjakom ter pri Gorenji vasi (ORT'92). Veliko je tudi starejših podatkov. Njegov obstoj na Cerkniškem jezeru je odvisen od ohranitve starih topolovih nasadov obrobja jezera, kjer gnezdi.

71. RJAVI SRAKOPER *Lanius collurio* VG, GD

Če ga še pred nekaj leti različni avtorji navajajo kot pogostega gnezdilca grmovja povsod po jezeru (Gregori 1978, MRT'86, MRT'87), tega za leto 1992 ne moremo trditi! Zaskrbljujoče je nizko število rjavih srakoperjev v tem letu. Vrsta tudi drugod nazaduje. Srečali smo jih pri Retju, Martinjaku, Dolenjem jezeru in Gorenjem jezeru, in sicer manj kot 10 parov.

72. SRAKA *Pica pica* G, GD

Pogosta gnezdilka v grmovju in sestojih dreves ob robu jezera in obdelanih površin.

73. SIVA VRANA *Corvus corone cornix* G, GD

Sive vrane so na Cerkniškem jezeru zelo pogoste. Zapuščena gnezda smo našli pri Dolenji vasi, Dolenjem jezeru, Retju in pri Lipsnju. Prazna gnezda sivih vran so velikega pomena, saj v njih navadno gnezdi škrančarji, navadne postovke in male uharice. Sive vrane odgnezdi že v maju, kasneje pa se v jatah klatijo po jezeru in okolici. Pogosto jih ob presahnitvi jezera opazujemo pri hranjenju ob požiralnikih.

74. KROKAR *Corvus corax* PG

V marcu 1992 je krokar gnezdil v

stenah pri izviru Obrha (KR, PK). Posamezen osebek ali par je bil kasneje večkrat opazovan pri iskanju hrane ob požiralnikih na Cerkniškem jezeru.

75. ŠKOREC *Sturnus vulgaris* PG

Škorci v večjem številu gnezdijo v okolici Cerkniškega jezera. V juniju se zbirajo v velike jate, v katerih so tudi že speljani mladiči. Vrsta v velikem številu (več tisoč) prenočuje v sestojih grmovja na jezeru.

76. POLJSKI VRABEC *Paser montanus* G, GD

Je pogosto gnezdilec v živih mejah na severni strani jezera. V juniju lahko že opazujemo manjše jate speljanih mladičev.

77. ŠČINKAVEC *Fringilla coelebs* VG, GD

Pogosto gnezdilec tako na gozdnem robu Javornikov kot drevoredov na severnem obrobju jezera. Gnezdijo pri Vodonosu, Retju, Martinjaku in v Jezerski gmajni.

78. GRILČEK *Serinus serinus* VG, GD

Grilček je redkejši gnezdilec drevo-redov ob jezeru, sadovanjakov in naselij.

79. ZELENEC *Chloris chloris* VG, GD

Gnezdijo ob robu jezera pod Javorniki in v sadovnjakih ob naseljih.

80. LIŠČEK *Carduelis carduelis* VG, GD

Gnezdilec sadovanjakov in drevore-

dov ob robu jezera.

81. REPNIK *Carduelis cannabina* G, GD

Je značilen gnezdilec odprte pokrajine z nizkimi grmički. Pogosto smo ga opazovali pri svatovskem petju v Jezerski gmajni, Retju ter ob zgornjem delu Žerovniščice in Lipsenjščice.

82. RDEČI KALIN *Carpodacus erythrinus* BG

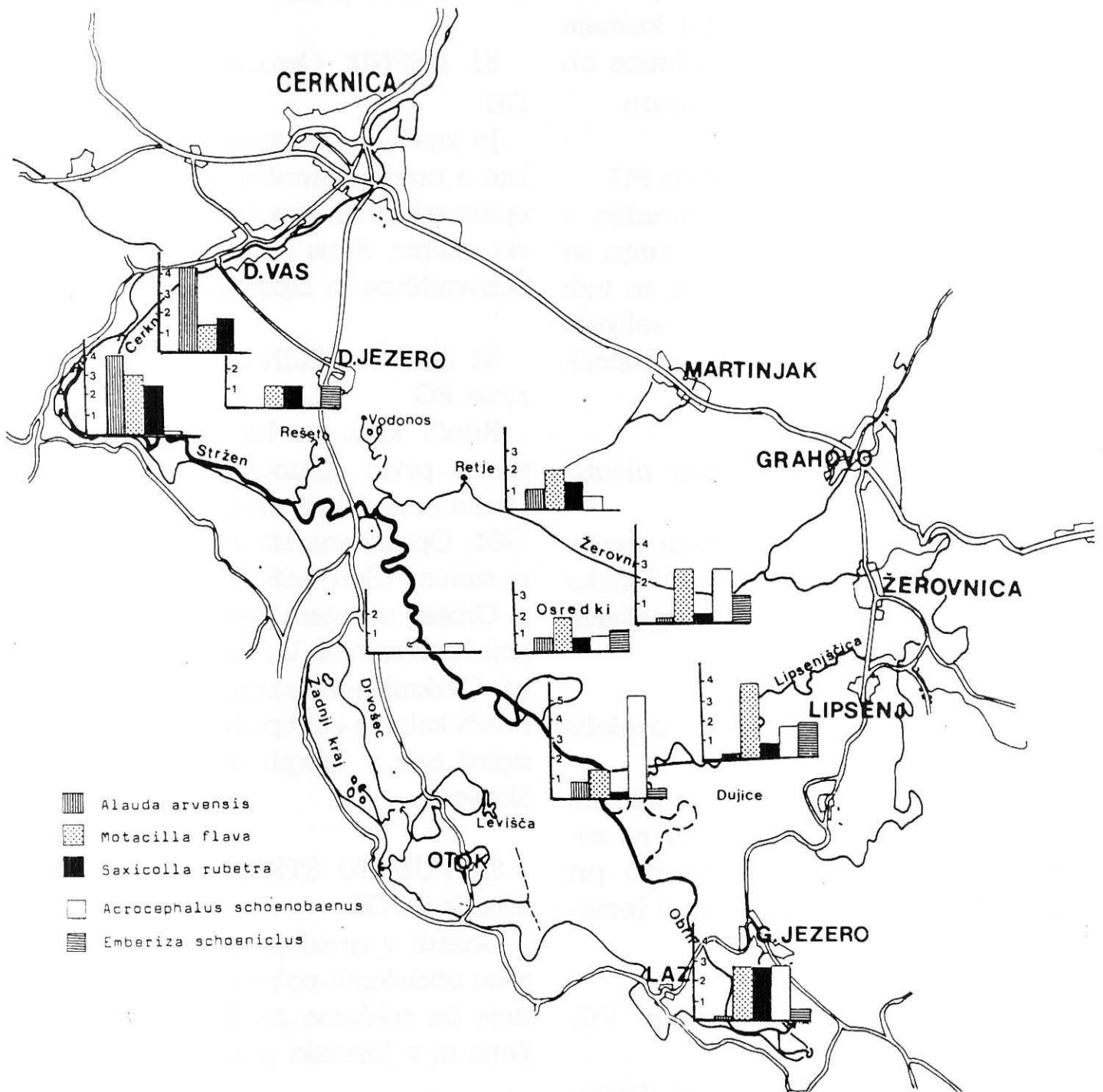
Rdeči kalin je bil na Cerkniškem jezeru prvič opazovan 29. 5. 1981 pri Gorici in na istem mestu ponovno 14. 6. 1981. Opazovana sta bila pojoč samec in samica (Šere 1981b). Dne 5. 6. 1983 je Grošelj na istem mestu spet opazoval pojočega samca. V kasnejših letih ni bil na Cerkniškem jezeru več opazovan. Rdeči kalin je kot tipična invazivna vrsta izginil tudi iz drugih znanih gnezdišč v Sloveniji.

83. RUMENI STRAND *Emberiza citrinella* G, GD

Gnezdijo v grmovju in živih mejah na robu obdelanih polj in pašnikov. Pogosteje ga srečamo pri Dolenjem jezeru, Retju in v Jezerski gmajni.

84. TRSTNI STRNAD *Emberiza schoeniclus* G, OV

Trstni strnad je gnezdilec gostejših in višjih sestojev trstja, raztresenega po vsem jezeru. Na Cerkniškem jezeru, v Dojicah, je bila tudi prva potrditev gnezdenja te vrste v Sloveniji (Gregori 1977). V letu 1992 smo ocenili jezersko populacijo na okrog 40 parov (ORT'92). Najpogostejši so ob Lipsenjiščici, Že-

Slika 3: Gostote gnezdečih parov petih najznačilnejših ptic pevk na Cerkniskem jezeru, predstavljene v histogramih. Višina stolpca ponazarja število parov na 10 hektarov površine (n/10 ha). Podatki so zbrani med 1. 6. in 7. 6. 1992 (ORT'92).

Fig. 3: Density of breeding pairs of the most characteristic passeriformes at Lake Cerknica, presented with histograms. Height of column indicates the number of pairs per 10 hectares (n/10 ha). The details were gathered from June 1st to 7th, 1992 (ORC'92).

rovniščici in Dojicah, kjer so gostote 1–2 para na 10 hektarov jezerske površine. Gnezdi še ob Obrhu, Strženu, na Osredkih in v Jezerski gmajni (ORT'92). Dne 5. 7. 1987 je bil pojoč samec opazovan tudi ob Cerknjščici (MRT'87). Cerknjško jezero je najpomembnejše gnezdišče te vrste v Sloveniji.

85. VELIKI STRNAD *Milaria calandra* VG, GD

Prvi so velikega strnada na Cerknjškem jezeru opazovali udeleženci mednarodnega raziskovalnega tabora 5. 7. 1987, ko je pel na travniku ob Cerknjščici (MRT'87). V letu 1992 smo pojoče velike strnade opazovali večkrat, kot smo pričakovali (ORT'92). Zadržuje se predvsem ob osamljenem grmovju ob robu jezera pri Dolenji vasi, Lipsnju, Žerovnici in Gorenjem jezeru (ORT'92). Številčnost v letu 1992 ocenjujem na 10–20 parov.

5. ZAKLJUČKI IN RAZPRAVA

V prispevku, ki obravnava ptice gnezdilke Cerknjškega jezera in bližnje okolice, je v sistematskem delu zajetih 85 vrst ptic. Od teh je 13 vrst vezanih na odprte vodne površine, kjer se večinoma zadržujejo in hranijo. Gnezdijo na plavajočih gnezdih ali pa na otočkih in v poplavljenem trstišču. Ugotovljenih vrst, ki živijo v gosti obrežni vegetaciji trstičja in bičevja, je na Cerknjškem jezeru 12. Ornitološko največji pomen ima Cerknjško jezero zaradi 10 vrst ptic, vezanih na močvirske habitate ša-

šja in občasno poplavljenih travnikov. Ne seznamu gnezdilke je tudi 29 vrst gnezdečih v grmiščih in drevoredih na robu jezera. Na tem območju smo do sedaj ugotovili 55 vrst nedvomnih in verjetnih gnezdilke, medtem ko moramo 9 možnim gnezdilkam posvetiti več pozornosti za ugotovitev njihovega statusa. Za 5 vrst, ki so v preteklosti gnezdile, v novejšem času nimamo podatkov in jih zato štejemo med bivše gnezdilke. Obilje hrane na Cerknjškem jezeru privablja več vrst ptic, ki sicer gnezdiijo v okolici jezera. 16 takšnih vrst, med katerimi prednjačijo ujede in jih označujemo kot prehranjevalne goste, sem vključil v sistematski del.

Cerknjško jezero je za slovensko ornitofavno izrednega pomena, saj imata tu edino gnezdišče v Sloveniji rjavovrati ponirek *Podiceps griseigena* in rdečeno-nogi martinec *Tringa totanus*. To področje je znano tudi kot eno redkih potencialnih gnezdišč velike bobnarice *Botaurus stellaris*, črne štokrlje *Ciconia nigra*, kozice *Gallinago gallinago*, grahaste tukalice *Porzana porzana* in male tukalice *Porzana parva* ter trstnega cvrčalca *Locustella luscinioides*. Cerknjško jezero je za rumeno pastirico *Motacilla flava* in trstnega strnada *Emberiza schoeniclus* najpomembnejše gnezdišče v Sloveniji. Eno najpomembnejših gnezdišč imajo tu še kosec *Crex crex*, bižja trstnica *Acrocephalus schernobaenus* in repaljščica *Saxicola rubetra*. Pri vrednotenju Cerknjškega jezera moramo vsekakor omeniti številne ujede, ki tu gnezdiijo ali se le prehranjujejo. Tu lahko opazujemo izjemno redkega orla belorepca *Haliaetus albicilla*, orla

kačarja *Circaetus gallicus* in sokola selca *Falco peregrinus*. Na Rdečem seznamu ogroženih vrst ptičev v Sloveniji (Gregori, Matvejev 1992) je kar 9 že prizadetih vrst ptic, 19 ranljivih in 6 v Sloveniji redkih vrst ptic.

Če primerjamo seznam gnezdilke, ugotovljenih v novejšem času z delom »Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniškega jezera in bližnje okolice« (Gregori 1978), ugotovimo nekatere spremembe v ornitofavni Cerkniškega jezera. V novejšem času smo dobili več novih vrst gnezdilke, kot so čopasti poni- rek *Podiceps cristatus*, rjavogrli poni- rek *Podiceps griseigena*, velika bobna- rica *Botaurus stellaris*, črna štoklja *Ciconia nigra*, rdečenogi martinec *Tringa totanus*, grahasta tukalica *Porzana porzana*, mala tukalica *Porzana parva*, mo- kož *Rallus aquaticus* ter med pevci bri- novko *Turdus pilaris*, srpično trstnico *Acrocephalus scirpaceus*, trstnega cvrčalca *Locustella luscinioides* in veli- kega strnada *Miliaria calandra*. Novo odkrite gnezdilke so lahko posledica populacijske dinamike vrst, spre- membe habitata ali boljše raziskanosti. Treba je poudariti, da smo leta 1992 ptice raziskovali tudi ponoči. Po drugi strani smo nekaj vrst, ki so v preteklosti gnezdile v novejšem času izgubili. S seznama gnezdilcev moramo črtati belo štokljo *Ciconia ciconia*, čopastega škrjanca *Galerida cristata* in verjetno prosnika *Saxicola torquata*. Tudi kre- heljca *Anas crecca*, za katerega Gre- gori (1978) navaja opazovanja konec maja, v zadnjih letih opazujemo le še zunaj gnezditvenega obdobja. Zanimiva je tudi nekajletna gnezditvev rdečega

kalina *Carpodacus erythrinus*. Vrsto imamo danes za bivšo gnezdilko.

Kljub temu, da je Cerkniško jezero med bolje raziskanimi predeli pri nas, lahko zaradi specifičnosti in obsežnosti tega habitata pričakujemo nova odkri- tja. Vsako leto lahko na jezeru opazu- jemo vrste, katerih gnezditveni areal sega tudi v Slovenijo, a jih pri nas v novejšem času pri gnezditvi še nismo odkrili. Že vrsto let poleti opazujemo rjavega lunja *Circus aeruginosus* na Cerkniškem jezeru. Zanimiva so še po- mladanska in poletna opazovanja rjave čaplje *Ardea purpurea*, male bele čap- lje *Egretta garzetta*, čopaste čaplje *Ar- deola ralloides*, močvirskih čiger *Chli- donias sp.* ter malega *Actitis hypoleu- cos*, močvirskega *Tringa glareola* in pi- kastega martinca *Tringa ochropus*. Te vrste so v glavnem pozni preletniki, klateži, poletni gosti ali spolno nezreli osebk. Prej bi morali izjemno možne gnezdilce iskati med zgodnjimi, rednimi preletniki (Greister 1990), ki bi jih k gnezditvi pritegnili obsežni močvirski in barjanski habitati jezera.

LITERATURA

ANONIMUS (1987, 1987a): Ornitološke raz- iskave na Cerkniškem jezeru, Mednarodni raz- iskovalni tabor Cerknica '86: 30-58, Ljubljana.

ANONIMUS (1987, 1987b): Ornitološke raz- iskave na Cerkniškem jezeru, Mednarodni raz- iskovalni tabor Cerknica '87: poročilo, neobjavlje- no.

ERMAN, C. (1987): Belorepec (*Haliaeetus albi- cilla*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 3 (34): 59, Ljubljana.

GEISTER, I. (1990a): Pričakovane in nepričako- vane gnezdilke v Sloveniji, *Acrocephalus* 11 (43- 44): 18-24, Ljubljana.

GEISTER, I. (1990b): Prelestne prikazni, samozaložba, Ljubljana.

GOSPODARIČ, R. & HABIČ, P. (1978): Kraški pojavi Cerknškega polja, *Acta carsologica* 8/1: 7-162, Ljubljana.

GREGORI, J. (1977): Trstni strnad (*Emberiza schoeniclus*) v času gnezdenja ob Cerknškem jezeru, *Larus* 29-30: 354, Zagreb.

GREGORI, J. (1978): Prispevek k poznavanju ptičev Cerknškega jezera in bližnje okolice, *Acta carsologica* 8: 301-329, Ljubljana.

GREGORI, J. (1984a): Čopasti ponirek (*Podiceps cristatus*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 5 (19-20): 22, Ljubljana.

GREGORI, J. (1984b): Prepelica (*Coturnix coturnix*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 5 (19-29): 24, Ljubljana.

GREGORI, J. (1984c): Srpična trstnica (*Acrocephalus scirpaceus*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 5 (19-20): 25, Ljubljana.

GREGORI, J. (1987): Črna štoklja (*Ciconia nigra*) gnezdi na Ljubljanskem barju, *Acrocephalus* 8 (33): 37-39, Ljubljana.

GREGORI, J. & MATVEJEV, S. D. (1992): Rdeči seznam ogroženih pričev v Sloveniji, *Varstvo narave*, 17: 29-39, Ljubljana.

GROŠELJ, P. (1983): Črna štoklja (*Ciconia nigra*), Redke vrste, *Acrocephalus* 6 (25): 35-36, Ljubljana.

JANČAR, T. (1991): Gnezdenje sivogrlega ponirka (*Podiceps griseigena*) na Cerknškem jezeru, *Acrocephalus* 12 (48): 50-56, Ljubljana.

JANČAR, T. (1992a): Sivogrli ponirek (*Podiceps griseigena*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 13 (55): 183, Ljubljana.

JANČAR, T. (1992b): Osredok na Cerknškem jezeru, Poročila od koderkoli, *Acrocephalus* 13 (55): 191, Ljubljana.

KMECL, P. & RIŽNER, K. (1992): Poletni prelet pobrežnikov (*Larilimicolae*) na Cerknškem jezeru v letu 1991, *Acrocephalus* 13 (50): 17-20, Ljubljana.

MARTINČIČ, A. (1989): Ekologija rastlin, Navodila za terenske vaje, VTOZD Biologija, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.

POLAK, S. (1992): Ornitološki raziskovalni tabor na Cerknškem jezeru, poročilo, DOPPS, neobjavljeno.

ŠERE, D. (1981a): Rumena pastirica (*Motacilla flava cinereocapilla*), Iz ornitološke beležnice,

Acrocephalus 2 (8-9): 44, Lj.

ŠERE, D. (1981b): Rdeči kalin (*Carpodacus erythrinus*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 2 (8-9): 44, Ljubljana.

ŠERE, D. (1985): Rdečenogi martinec (*Tringa totanus*) gnezdi v Sloveniji, *Acrocephalus* 6 (25): 35-36, Ljubljana.

ŠERE, D. (1986): Bela štoklja (*Ciconia ciconia*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 7 (29): 37, Ljubljana.

ŠERE, D. (1989): Črni martinec (*Tringa erythropus*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 10 (39-40): 23, Ljubljana.

ŠERE, D. (1991): Društveni izlet na Cerknško jezero, *Acrocephalus* 12 (49): 173, Ljubljana.

ŠERE, D. (1992a): Moje srečanje s teleskopom, *Acrocephalus* 13 (51): 58-62, Ljubljana.

ŠERE, D. (1992): Velika bobnarica (*Botaurus stellaris*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 13 (52): 37-39, Ljubljana.

ŽGAVEC, V. (1991a): Namesto uvodnika, *Acrocephalus* 12 (48): 49, Lj.

ŽGAVEC, V. (1991b): Črna štoklja (*Ciconia nigra*), Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 12 (48): 84, Ljubljana.

POVZETEK

Članek podaja seznam gnezdečih vrst ptic območja, ki ga redno ali občasno poplavlja voda Cerknškega jezera. Zajete so še gnezdilke večjih in ornitološko pomembnih sestojev grmovja in drevoredov na severnem robu jezera. Na seznamu so tudi vrste ptic, ki gnezdi v okolici jezera, a so prehransko vezane na Cerknško jezero. Prispevek temelji na opazovanjih članov Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije v obdobju med letoma 1980 in 1992. V letu 1992 je Društvo organiziralo ornitološki raziskovalni tabor z namenom kvantitativnega ovrednotenja ptic Cerknškega jezera. Jezero je bilo raziskano tudi ponoči.

Cerknško jezero je za slovensko ornitofavno izrednega pomena, saj imata tu edino gnezdišče rjavovrati ponirek *Podiceps griseigena* in rdečenogi martinec *Tringa totanus*. Pokazalo se je, da imamo tu eno redkih potencialnih gnezdišč velike bobnarice *Botaurus stellaris*, črne štoklje *Ciconia nigra*, kozice *Gallinago gallinago*, grahaste tukalice *Porzana porzana*, nale tukalice *Porzana parva*

in trstnega cvrčalca *Locustella luscinioides*. Rumena pastirica *Motacilla flava* in trstni strnad *Emberiza schoeniclus imata* na Cerkniškem jezeru številčno največji populaciji v Sloveniji. Izrednega pomena je obravnavano območje za kosca *Crex crex*, ki tu gnezdi v velikem številu.

V času gnezdenja se na jezeru prehranjujejo številne redke ujede, med njimi orel belorepec *Haliaeetus albicilla*, orel kačar *Circaetus gallicus* in sokol selec *Falco peregrinus*. Kljub temu, da je to področje dobro raziskano, lahko še pričakujemo nove nepričakovane gnezdilce.

SUMMARY

The article lists the breeders of the area regularly or periodically inundated by the waters of lake Cerknica. Also enclosed are the birds breeding in some larger and ornithologically significant formations of bushes and trees on the northern edge of the lake. The list further includes the birds breeding in the vicinity of the lake but are restricted, as far as their diet is concerned, to the lake itself. The article is based on the work carried out by members of the Bird Watching and Bird Study Association of Slovenia from 1980 to 1992. In 1992 the Association organized the so-called Ornithological Research Camp (ORC), with intention to make a quantitative eva-

luation of the Lake Cerknica birds. The lake was researched at night as well.

Lake Cerknica is extremely important for the Slovene ornithofauna, for it is the only nest site of Red-necked Grebe *Podiceps griseigena*, and Redshank *Tringa totanus*. It has been proved that here we have one of the very rare potential nest sites of Bittern *Botaurus stellaris*, Black Stork *Ciconia nigra*, Snipe *Gallinago gallinago*, Spotted Crake *Porzana porzana*, Little Crake *Porzana parva*, and Savi's Warbler *Locustella luscinioides*. Blue-headed Wagtail *Motacilla flava* and Reed Bunting *Emberiza schoeniclus* are here known for their greatest populations in the entire Slovenia. The dealt with area is extremely important also for Corncrake *Crex crex* which breeds here in great numbers.

In breeding season numerous rare birds of prey feed here, among them White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*, Short-toed Eagle *Circaetus gallicus*, and Peregrine *Falco peregrinus*. Although this area has been researched really thoroughly, some new unexpected breeders can be still met here.

Slavko Polak, Koritnice 65, 66353 Knežak

